

MED FLÂNEUREN I MASSEDIGITALISERINGENS LABYRINTER

Nanna Bonde Thylstrup

THE POLITICS OF
MASS DIGITIZATION

Cambridge: The MIT Press, 2019

”Hvorfor er massedigitaliseringen blevet sådan et vigtigt fælles anliggende?” spørger medieforsker Nanna Bonde Thylstrup i sin nye bog *The Politics of Mass Digitization*. Hvorfor bliver den umiddelbart simple gestus at digitalisere kulturelle artefakter – at indscanne materiale, så det bliver tilgængeligt for langt flere – så kompliceret en affære? Med spørgsmålet refererer hun til den franske antropolog Bruno Latours skel mellem kendsgerninger og anliggender, det vil

sige mellem det, der præsenteres som uanfægtelige fakta på den ene side, og den mangfoldighed af måder, hvorpå disse fakta kommer til syne og får betydning som viden på den anden. For selvom massedigitalisering som professionelt begreb blot betegner ”digitalisering i industriel skala”, er fænomenet mere komplekst end som så, lyder det (3). Massedigitalisering er en kulturel teknologi, og den angår vores fælles erindring: Den lover os øget adgang til og bedre opbevaring af vores fortid, giver os nye måder at læse, tilgå og strukturere kulturelle arkiver på, producerer nye former for værdi og værdiskabelse, danner nye typer af kontrol og forandrer de

videns- og kulturinstitutioner, vi plejede at sætte vores lid til.

Netop derfor må massedigitalisering forstås som et fænomen, der ikke kun har omfattende teknologiske, økonomiske og lovgivningsmæssige forandringer til følge, men også vigtige politiske, kulturelle og dannelsesmæssige konsekvenser, mener Thylstrup. Konsekvenser der kalder på en ambitiøs interdisciplinær forskningsindsats som den, bogen tilbyder. Digitalisering iværksættes ikke blot gennem neutrale, tekniske kvantificeringsprocesser, men er med stor tydelighed underlagt sociale og politiske projekter, der rækker langt ud over spørgsmålet om forbedret adgang til kulturelle genstande alene. Selvom en tech-gigant som Google med sit omfattende digitaliseringsprojekt *Google Books* (et af bogens analyseobjekter) stiller sig til rådighed som en værdifuld ressource for universiteter, biblioteker og andre vidensinstitutioner, åbnes der med nye værktøjer som dette også op for en række komplekse spørgsmål om alt lige fra ophavsret, statslig og kommerciel overvågning og kunstig intelligens til automatisk selektering og kuratering og nye former for brug, deling og manipulation af indhold.

Bogen synes således med dette oplæg at tage Latour på ordet, idet den netop ikke forsøger at udrede, udførligt afdække eller entydiggøre sin gestand, men snarere føjer til og komplicerer. Der trækkes således på en omfattende forskningslitteratur om informationsteknologi, digitalisering, digital kulturarv og arkiver, ligesom første kapitel opridser vigtige dele af den teknologi- og idehistoriske udvikling, massedigitaliseringen som fænomen har undergået fra mikrofilmen, Project Gutenberg og Bibliothèque Nationale de France frem til nutidens storstilede massedigitaliserings-satsninger. Det mest overraskende ved Thylstrups tilgang er dog måske, at hun ikke stopper her – ved de store arkivers overvældende skala, hvad angår såvel økonomisk og politisk indflydelse som teknisk beskaffenhed – men netop også undersøger mange af de ofte oversete, mindre og skæve fænomener, digitalisering fører med sig.

Til dette formål drages bl.a. Walter Benjamins flâneurfigur ind, idet den ofte nydelsesfulde vandring gennem byens rum sættes i forbindelse med den også tilbageholdende og triste erkendelse af, at dens mange veje kan vise sig at ende blindt eller måske endda i

endnu en labyrintisk omvej. Thylstrups digitale flâneur vandrer ikke altid ubesværet rundt i det store arkiv, men manifesterer en ambivalent søgen, der ikke nødvendigvis giver resultat:

Fanget i det moderne digitaliserede arkivs kommodificerede labyrint risikerer massedigitaliseringens digitale flâneur at sidde fast i en repetitiv, monoton rutine, hvor *scrolling* og *downloading* af nye ting truer med evig fastholdelse i et stadie af uopfyldt begær snarere end meningsfuld og behagelig bevægelighed. (113)

Flâneuren er således ikke kun fanget i en intimiderende labyrint af mulige tilbud, men også i en kulturel matrix af diskursive antagelser om køn, evner og koloniale implikationer. Hvis den digitale flâneur er fastholdt i et nydelsesfuldt *drive* efter nye informationer, er han i bedste fald en hvid mand (114), som retter sin subjektivitet mod en række systematiserede genstande. Den digitale flâneur er dog, selv i mødet med de mere samtidige, feministiske læsninger, Thylstrup trækker på (bl.a. Mica Nava og Alan O'Shea, Elizabeth Wilson og Deborah Epstein Nord), en ambivalent figur, ligesom mødet med massedigitaliseringens store arkiver er det.

Thylstrups undersøgelser af den digitale og digitaliserede samtidskultur er forfriskende, og selv om hun ikke er den eneste forsker, der i disse år retter et bekymret blik mod de gennemgribende politiske og kulturelle transformationer, massedigitalisering fører med sig, er hendes bidrag usædvanligt. Med inspiration fra bl.a. James C. Scotts bog *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts* fra 2009 gentænker hun begrebet om det *infrapolitiske* gennem analyser af de friktioner og stridigheder, der gemmer sig under langt mere synlige geopolitiske og territoriale grænsedragninger. I sine læsninger af store, ambitiøse digitaliseringsprojekter som Google Books og Europeana Collections og mindre 'skyggebiblioteker' som Lib.ru, en russisk-baseret fildelingsplatform oprindeligt udviklet til deling af bøger, Monoskop, en intellektuel platform, der beskæftiger sig med niche- og avant-gardekultur, og UbuWeb, en fildelingsplatform med hovedsageligt engelsksproget litteratur om lyd-, tekst-, og video-baseret kunst, vender Thylstrup sig mod både konformitetssøgende strukturer og modstandspraksisser. "Denne bog," skriver hun indledningsvist, "foreslår at rette

fokus mod forskellige former for infrapolitik [...] et fokus der ikke blot forpligter sig på modstandens rum, men også på opretholdelse og konformitet” (25). Fortællingen om massedigitaliserings mange skjulte politiske betydninger rummer både den allestedsnærværende standardisering på den ene side og den mangfoldige indsats for at undslippe den på den anden.

Ved at aktivere dette infrapolitiske lag, trækkes digitaliseringens mange medbetydninger frem i lyset og det ofte entydige imperativ om nødvendig innovation og standardisering af kulturelle genstande kompliceres. Resultatet er tre langt fra entydige studier, der nægter at lokalisere kritikken ét enkelt sted, men snarere kalder på en skærpet sociokulturel forståelse af den brede palette af problemer, massedigitaliseringen fører med sig. Udfordringerne er ikke kun af teknisk karakter, men må betegnes som mere grundlæggende og patologiske af natur, lyder det (108), og bogens sidste tredje del tilbyder da også en ”diagnose”. Store digitale samlinger er mere end blot rationelle projekter og rammer dybe affektive undertoner af begær, dominans, angst, nostalgi, overdrev og tvang, skriver Thylstrup og henviser til Sla-

voj Žižeks formulering fra *The Plague of Fantasies* fra 2009: ”Begærets *raison d’être* er ikke at realisere sit mål, at finde fuld tilfredsstillelse, men at reproducere sig selv som begær”. Ophobningen, standardiseringen, kontrollen og angsten for at forsvinde i mængderne af information – eller for at miste det hele – er en del af de store arkivers logik.

The Politics of Mass Digitization tilbyder langt fra en dækkende eller udtømmende fortegnelse over digitaliseringsprojekter verden over, ligesom den heller ikke kaster sig ud i teknisk detaljerede karakteriseringer af digitale arkiver og databasers fysiske sammen sætning eller computationelle kapacitet. Den tilbyder derimod en fremragende humanistisk læsning af de diskursive betydningslag, der findes lige under det virvar af politiske, økonomiske, teknologiske og kulturelle fortællinger, der strides om rampelyset på den globale techscene, ligesom den eksemplærisk viser, hvordan teoretisk gods, der normalt ikke associeres med digitale systemer og logikker, kan gøres analytisk operationaliserbart og skabe nye forbindelser og betydninger i mødet med så komplekse og mangfoldige en ting som massedigitalisering. •